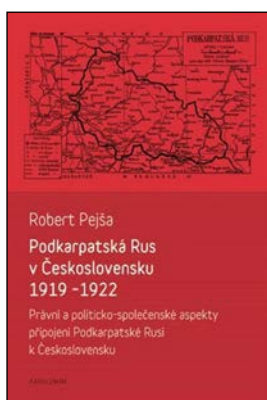

PEJŠA, Robert. *Podkarpatská Rus v Československu 1919 – 1922. Právní a politicko-spoločenské aspekty pripojení Podkarpatské Rusi k Československu*. Praha : Karolinum, 2016, 204 s. ISBN 978-80-246-3205-6

Problematika dejín najvýchodnejšej časti prvej Československej republiky ostáva na poli nielen slovenskej historiografie stále aktuálna. Dôkazom toho je dostatok vedeckých štúdií a knižných publikácií posledného obdobia. Pomerne známe ostávajú výskumy amerického profesora Paula Roberta Magocsiho a v našom česko-slovenskom prostredí výstupy profesora Jana Rychlíka či profesora Petra Švorca. Jednou z ostatných monografických prác je aj publikácia Roberta Pejšu mapujúca hádam najcitlivejšie obdobie dejín Podkarpatskej Rusi súvisiace so začleňovaním jej územia do novovzniknutej Československej republiky.

V rokoch 1919 – 1922 bola Podkarpatská Rus háklivou otázkou vnútornej československej politiky (otázka štátoprávneho pomeru, podoba štátnej správy) i zahraničnej politiky. Nech už išlo o samotný proces pričlenenia tohto územia na základe mierových zmlúv alebo o prejavu maďarských politických kruhov (propaganda v tlači, časté interpelácie v otázke Podkarpatskej Rusi a Rusínov). Príslušnosť Podkarpatskej Rusi k Československej republike ovplyvňovala podobu bilaterálnych vzťahov s bezprostrednými susedmi, Maďarskom aj Poľskom. Paradoxným problémom nového štátu sa po pripojení Podkarpatskej Rusi stalo hlavne to, že sa v otázke realizácie medzinárodného záväzku, teda poskytnutia autonómie, od začiatku stretávali dve takmer nezlučiteľné politicko-správne koncepcie. Na jednej strane koncepcia jednotného politického národa československého, a teda aj prísne centralisticky riadeného štátu, a na strane druhej koncepcia Rusínov a ich medzinárodnoprávne garantovanej autonómie (územnej, politickej, kultúrnej), ktorej existenčnou podmienkou ale bola len politicko-správna decentralizácia v rámci tohto štátu.

Monografia Roberta Pejšu je členená do štyroch kapitol. Prvú možno považovať za vstup do celej problematiky. Autor v nej vysvetľuje základné historické a aktuálne politicko-spoločenské determinanty vývoja územia Podkarpatskej Rusi. Podrobnejšie si všima tento geografický región ako súčasť politickej hry medzi Maďarskom a Československom, koncepciu administratívno-politickej správy územia Podkarpatskej Rusi v druhej polovici roku 1919 či ako vnímali Rusínov ako „národnostnú

menšinu“ predstavitelia československej politiky. Druhá a tretia kapitola predstavuje hlavný vývoj otázky Podkarpatskej Rusi v rokoch 1920 – 1922. Autor sa v nej sústreďuje na najdôležitejšie historické dokumenty súvisiace s touto problematikou, napr. Generálny štatút pre organizáciu a administráciu Podkarpatskej Rusi a jeho postupné úpravy. Posledná časť monografickej práce je z nášho pohľadu najzaujímavejšou. V ucelenej forme sprístupňuje čitateľom bezprostredný kontakt československých politických reprezentantov so situáciou a vývojom na Podkarpatskej Rusi v rokoch 1920 – 1922. Autor v nej postupne rozoberá návštevu predsedu vlády Jana Černého na Podkarpatskej Rusi v októbri 1920, zdvorilostnú návštevu prezidenta Masaryka na Podkarpatskej Rusi v septembri 1921 či návštevu ministerského predsedu Edvarda Beneša z prelomu rokov 1921/1922. V záverečných pasážach monografickej práce Roberta Pejšu osobitne nájdeme aj postoje a aktivity guvernéra Žatkoviča súvisiace s jeho bojom o uplatnenie autonómie.

Monografia *Podkarpatská Rus v Československu 1919 – 1922* predstavuje z nášho pohľadu maximálne solídnu historickú analýzu špecifického problému dejinného vývoja najvýchodnejšej časti Československej republiky a posúva historický výskum tejto otázky o ďalší krok vpred.

Peter Koval'